

<https://doi.org/10.18485/primling.2024.25.5>

316.7:004.738.5

378.046-021.68

Оригинални научни рад

Примљен: 29. 4. 2024.

Прихваћен: 30. 5. 2024.

Emilija Milojević¹

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5055-9237>

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet

Ana Arsić²

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6225-6245>

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet

BINARNI KONTRASTI U SLIKOVNIM MAKROIMA O DOKTORSKIM STUDIJAMA: ANALIZA MULTIMODALNOG SADRŽAJA³

Sažetak: U fokusu ovog rada je analiza internet mimova – slikovnih makroa – koji pomoću vizuelnih i tekstualnih kontrasta ilustruju određeni deo iskustva studenata sa doktorskih studija. Cilj ovog rada je istražiti na koji način vizuelni i tekstualni elementi doprinose prenosu određene poruke, na čemu je zasnovan humor u ovim mimovima, kao i koje delove iskustva sa doktorskih studija odabrani mimovi stavljaju u fokus i na koji način ih predstavljaju. Utvrđeno je da su iskustva sa doktorskih studija predstavljena u pretežno negativnom svetlu, da su emocije i stanja koja odabrani mimovi prenose nedovoljno samopouzdanje, izgaranje (engl. *burnout*), nedostatak sna i sl. Humor proističe iz neočekivanosti i nekongruentnosti uspostavljenih asocijacija na vizuelno-tekstualnom i situacionom planu, često upotrebom metaforičnih prenosa i hiberbolizacijom. Individualne prikaze iskustava u datim mimovima studenti prepoznaju kao opštosti, čime se prikazano individualno iskustvo generalizuje, a prepoznavanjem opštosti koje ta zajednička iskustva oslikavaju studenti i produkcijom i reprodukcijom mimova izgrađuju virtuelnu zajednicu međusobne podrške.

Ključne reči: internet mimovi, slikovni makroi, doktorske studije, humor, multimodalnost, analiza sadržaja, binarni kontrasti, nekongruentnost

1 emilija.milojevic@fil.bg.ac.rs

2 ana.arsic@fil.bg.ac.rs

3 Ovaj rad predstavlja dorađenu verziju istraživanja prvobitno predstavljenog na konferenciji pod nazivom *The 75th Student Conference on Linguistics* 25. maja 2024. godine u Gracu.

1. Uvod

Doktorske studije predstavljaju najviši, poslednji ciklus formalnog obrazovanja, koji donosi nova otkrića, napredak, akademsko i lično sazrevanje, ali i mnogobrojne izazove i nepoznanice. Kako bi kroz taj neizvestan period u akademskoj karijeri prošli što uspešnije, studenti često formiraju stvarne grupe podrške ili se okreću virtuelnim zajednicama u okviru kojih ostvaruju interakciju sa kolegama, što im omogućava da se kolektivno nose sa stresnim aspektima ovog nivoa studija i da zajedno prebrode neizvesnost, anksioznost, manjak samopouzdanja, stres, iscrpljenost i sl., što su neka od često navođenih stanja koja se vezuju za postdiplomske studije, a upravo se društvena podrška ističe kao jedan od najvažnijih mehanizama za prevazilaženje ovih poteškoća (Schmidt & Hansson 2018).

Neke od takvih virtuelnih zajednica su internet stranice namenjene produkciji i reprodukciji pretežno humorističnih mimova koji ilustruju neki aspekt iskustva sa doktorskih studija u okviru kojih studenti prepoznaju delove sopstvenog iskustva. Ovi onlajn prostori mogu imati funkciju virtuelnih grupa podrške jer nude mogućnost umrežavanja, dok u njima deljeni sadržaji – mimovi – „imaju značajnu ulogu u uspostavljanju i održavanju različitih internet zajednica, odnosno snažno su povezani s ispoljavanjem kako ličnog tako i kolektivnog identiteta“ (Banić Grubišić, 2023: 95).

Ovaj domen ljudskog iskustva veoma je pogodan izvor za nastanak mimova koji beleže, kritikuju, preispituju, parodiraju i preuveličavaju neke aspekte iskustva sa ovog nivoa studija. U ovom radu analiziraćemo kako se doživljaji doktorskih studija konstruišu kao sučeljavanja očekivanog sa stvarnošću, ali i kao druga kontrastiranja nastala uspostavljanjem suprotnosti između aspekata koji se prepoznaju kao odlike ovog perioda. Zanima nas koji segmenti iskustava tokom studija se prikazuju putem kontrasta, na koje načine vizuelni i tekstualni semiotički resursi doprinose kreiranju poruke, kakva je priroda kontrastiranih sadržaja i kakvu percepciju doktorskih studija oni odražavaju.

Najpre ćemo predstaviti glavne teorijske postavke relevantne za istraživanje, zatim sledi prikaz analizirane građe, da bismo najzad u završnom delu rada sumirali glavne zaključke uz predloge za dalja istraživanja.

2. Mimovi: osnovni pojmovi i glavne karakteristike

Vigins (Wiggins, 2019: 40) mimeove smatra „artefaktima participativne digitalne kulture“ koji postoje i u ljudskoj kogniciji i u digitalnom okruženju, imaju određenu kulturnu i društvenu ulogu, pri čemu članovi ove participativne kulture svesno učestvuju u njihovom kreiranju, deljenju i konzumiranju. Vigins i Bauers ističu da mimovi nastaju menjanjem postojećih deljivih multimodalnih medijskih sadržaja (engl. *spreadable media*) različitog porekla i formata, pri čemu razlikuju individualne realizacije mimova koje mogu ostati nepromenjene (engl. *emergent meme*) i one koje se razvijaju u zasebne žanrove daljim varijacijama i izmenama emergentnog mima (Wiggins & Bowers, 2014: 11–14).

Iako se u mimovima može i samostalno uživati, veliki deo kulture mima predstavlja njihovo deljenje, u toj meri da nije retkost da se čitava komunikacija odvija isključivo putem deljenja mimova. Deljenje mimova sa prijateljima i sa drugim osobama za koje smatramo da će uvideti vrednost tako podeljenog sadržaja, predstavlja i svojevrstan „čin društvenosti“ (Banić Grubišić, 2023:33). Iako postoje mimovi čije se razumevanje zasniva na prepoznavanju opštih ljudskih iskustava koja oni ilustruju, isto tako postoje oni koji prikazuju aspekte života određenih društvenih grupa ili zajednica čije je razumevanje makar jednim delom uslovljeno znanjima o toj zajednici i shvatanjima koja njeni članovi dele u okviru svoje idiokulture (Fine 1982 prema: Banić Grubišić, 2023: 138), što bi u ovom kontekstu bila digitalna zajednica koju formiraju studenti doktorskih studija.

3. Slikovni makroi, binarni kontrasti i odabir građe

Opredelili smo se da korpus našeg istraživanja čine slikovni makroi (engl. *image macros*) kao najpopularniji i najrasprostranjeniji (pod) žanr mimova (Banić Grubišić, 2023:15), i to oni koji prikazuju vizuelno i kognitivno relevantne *binarne* kontraste, budući da binarno oponiranje predstavlja jedan od mehanizama osmišljavanja identiteta i događaja u svetu koji nas okružuje (Ibsch, 2010: 464; detaljnije o odnosu između kognitivnog binarizma, jezika i kulture v. Danesi, 2009). Treba naglasiti da su u građu uvršteni i mimovi koji sadrže i više od dva vizuelno oponirana elementa ukoliko je sušina izražene poruke u kontrastiranju jednog člana sa svim ostalim (v. odeljak *Slikovni makroi koji ilustruju odnos sa mentorom*).

Banić Grubišić slikovne makroe definiše kao „šablonsku kombinaciju slike i teksta“ i ističe da se takva kombinacija odlikuje kreativnošću kompozicije (2023: 110–111). Kreativnost u spoju ova dva semiotička resursa prilikom kreiranja ističe i Dajnelova (Dynel 2016: 661, 667) pripisujući odliku inventivnosti tekstualnoj komponenti mima kojom se fiksna reprezentacija izražena vizualnom komponentom rekontekstualizuje, a na osnovu koje može nastati bezbroj različitih realizacija mima (rekontekstualizacija slike).

Pored određivanja tipova modaliteta koji ulaze u sastav slikovnog makroa, jedan deo definicija precizira i njihovu strukturalni odnos, u kom se tekst nalazi iznad ili ispod slike (Yus 2021: 4), odnosno biva nadređen slici (Vásquez & Aslan 2021: 102). U našu analizu uključeni su i slikovni makroi kod kojih je tekst sastavni deo slike, dok natpisi iznad i ispod nje izostaju, budući da, iako ne predstavljaju svi prototipične realizacije slikovnih makroa, svakako predstavljaju spoj koji zajedno kreira poruku.

Odnose slike i teksta u slikovnim makroima u našem korpusu analiziraćemo i prema Jusovoj (Yus, 2023: 253–259) kategorizaciji u okviru koje ovaj autor izdvaja nekoliko kategorija mimova prema tome kakvu funkciju svaki od ovih semiotičkih elemenata (slika/tekst) vrši u prenošenju poruke.

Slikovni makroi koji prikazuju binarne kontraste prikupljeni su sa tri instagram stranice: *phdhelp*, *phd_meme_page* i *thedissertationcoach* koje su odabrane zbog velikog broja pratilaca (više od sto hiljada po stranici), što ih čini reprezentativnim virtuelnim zajednicama, i zbog pretpostavljenog cilja ili funkcije koje sadržaj deljen na ovim stranicama teži da ispuni, a koje se otkrivaju u nazivu ili opisu ovih stranica (*coach*; *help*; *here to release some stress, to share some laughs, to support my peers*). Mimovi koji čine naš korpus postavljeni su na odabrane stranice u periodu od januara 2021. do maja 2024. godine (u budućnosti bi trebalo proširiti korpus mimovima deljenim izvan ovog vremenskog okvira). Ukupan broj slikovnih makroa koji konstruišu doživljaj doktorskih studija kroz binarno kontrastiranje različitih (očekivanih i/ili stvarnih) aspekata tog iskustva u ovako kreiranom korpusu je oko 100.

4. Humor

Iako se popularnost nekog mima obično zasniva na njegovom humorističkom karakteru, ironiji i zabavnoj igri (Milner, 2016: 31 prema

Banić Grubišić, 2023: 78), humor nije nužno neophodan element internet mima, pošto mimovi mogu biti kreirani, konzumirani i deljeni samo zato što se pojedinac ili određena virtuelna zajednica mogu poistovetiti sa sadržajem koji prenosi, iako taj mim nema nužno humorističnu komponentu.

U svom istraživanju u kome ispituje na čemu se humor u slikovnim makroima zasniva i kako se do adekvatne interpretacije dolazi, Jus (Yus 2021) izdvaja nekoliko relevantnih parametara za klasifikaciju, na osnovu kojih, usled prostornog ograničenja datog rada, odlučujemo da se u našem istraživanju fokusiramo na dva pitanja: da li se humor u mimovima koji ulaze u sastav naše građe zasniva na nekongruentnostima na nivou diskursa, koje se razrešavaju dolaženjem do tačne propozicije, ili na nivou scenarija time što se inicijalno pogrešan frejm zameni onim koji je namenavan (*discourse-based* vs *frame-based*), i koju ulogu u razrešavanju ovih nekongruentnosti ima vizuelni modalitet. Nekongruentnost podrazumeva „neku vrstu razlike između onog što čovek iščekuje i onog šta dobija, nedostatak doslednosti i harmonije” (Berger 1987: 8) do čijeg razrešenja koje vodi ka ispravnoj interpretaciji se dolazi primenom kognitivnog pravila koje datu nekongruentnost objašnjava (Yus 2021: 131).

Primećujemo da svi mimovi koji ulaze u sastav naše građe prema Jusovoj klasifikaciji (Yus 2023: 257) pripadaju kategoriji međuzavisnih slikovnih makroa (engl. *interdependent*), budući da se određena poruka prenosi zajedničkim delovanjem i tumačenjem slike i teksta, te da se ista poruka ne bi mogla preneti izolovanim tumačenjem samo tekstualnih ili samo vizuelnih elemenata. Jus (2023: 265) navodi da su za adekvatnu interpretaciju mima neophodne „inferencijalne strategije kako bi se iz verbalno-vizuelnih informacija kodiranih u okviru mima moglo izvući relevantno i kontekstualizovano tumačenje“. Iz svega ovoga zaključujemo da u našoj građi ne postoje slučajevi u kojima vizuelni elementi ne doprinose kreiranju komičnih efekata, budući da imaju ključnu ulogu u kreiranju poruke u svim mimovima, premda se razlikuju načini na koje oni u sprezi sa tekстом doprinose izazivanju humora (npr. metaforičnim prenosima, hiperbolizacijom uz tekstualnu kontekstualizaciju, v. naredni odeljak).

Kada je reč o vrstama nekongruentnosti koje dati mimovi izražavaju, zastupljene su i one koje se tiču direktnih prikaza, odnosno vizuelnih kontrasta koji mogu biti smešni i sami po sebi, kao i uz tekstualnu (re)kontekstualizaciju (npr. slika 6) – ali je značajno da je i za njihovo razumevanje potrebno pozadinsko znanje koje dati vizuelni kontrasti evociraju; kao i nekongruentnosti frejmova – na primer, zanimljivi su slučajevi mimova

u kojima su suprotstavljeni samo jezički elementi, a vizuelni ostaju nepromenjeni, ali se međusobno porede (slika 1, slika 21 – humor proističe iz izneverenih očekivanja o postojanju razlike (u prvom slučaju odsutan je očekivani progres, u drugom slučaju period socijalizacije koji je prethodio izolaciji).

5. Multimodalna analiza sadržaja i međuodnosa strukturnih elemenata

Odabrani mimovi svrstani su u različite kategorije prema delovima iskustva sa doktorskih studija koje oslikavaju. Prilikom definisanja ovih kategorija oslonili smo se na rad Sverdlikove i saradnika (2018), koji su, analizirajući radove iz oblasti psihologije koji se bave psihičkim stanjem i učinkovitošću studenata doktorskih studija, nalaze grupisali prema izdvojenim razmatranim spoljašnjim i unutrašnjim faktorima koji na njih utiču.

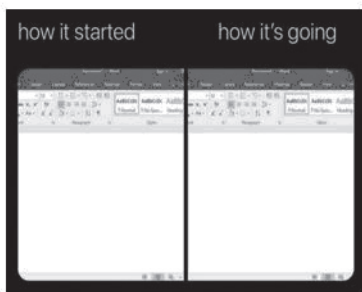
U našem korpusu su identifikovane četiri glavne teme koje ilustruju iskustva sa doktorskih studija: proces pisanja radova i teze, promene u percepciji sopstvene ličnosti tokom studija, odnos sa mentorom, ravnoteža između studija i ličnog života. Iako bi se manji broj mimova u korpusu mogao svrstati u neku drugu kategoriju pošto ilustruje drugačije aspekte iskustva (nedostatak motivacije, osećaj krivice, reakcije i stavovi okruženja i sl.), ove teme su u korpusu zastupljene sa tek nekoliko primera, tako da smo odlučili da prednost u analizi damo onim kategorijama sa brojnijim primerima.

U nastavku će zasebno biti predstavljena svaka od četiri kategorije slikovnih makroa uz ilustrativne primere, nakon čega će ukratko biti predstavljeni priroda prikazanih kontrasta i odnosi između vizuelnih i tekstualnih komponenti u kreiranju poruka.

5.1 Poteškoće sa procesom pisanja

Slikovni makroi koji spadaju u ovu grupu ilustruju različite probleme sa kojima se studenti susreću tokom procesa izrade radova ili disertacije. Pisanje se prikazuje kao mukotrpan proces koji sa sobom nosi različite izazove – potragu za dosad neistraženim temama, planiranje koje prethodi pisanju, prokrastinaciju, poteškoće koje samo pisanje zadaje, kao i prepravke naizgled završenog rada. Premda se prikazuju i pozitivni as-

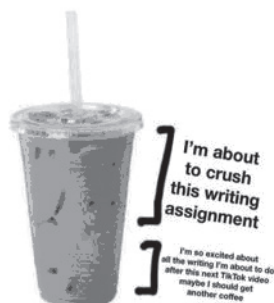
pekti u okviru ovog procesa (radost izazvana novom idejom ili tokom pisanja), većina mimova akcenat stavlja na negativna iskustva i poteškoće sa kojima se studenti susreću.

1. Proces pisanja – pr. 1

2. Proces pisanja – pr. 2

3. Proces pisanja – pr. 3

4. Proces pisanja – pr. 4

5. Proces pisanja – pr.5

6. Proces pisanja – pr. 6

U prvom primeru (slika 1) porede se početak i sredina (trenutna faza) procesa pisanja. Međutim, kontrast izražen vremenskim određenjima ne prate vizuelni kontrasti – slika neispisanog dokumenta ne poredi se sa tekстом u nastajanju, već ostaje bez sadržaja, te je jasno da nije došlo do napretka očekivanog s obzirom na protok vremena, što može značiti da pisanje rada nije ni započeto ili, pak, da dotad napisan tekst biva izbrisan usled procene da nije dovoljno kvalitetan. Mim tako prikazuje samo jedno – neizmenjeno – stanje, a o mislima i postupcima koji do njega vode, samim tim i do razumevanja ovog mima, zaključujemo služeći se znanjima

o prirodi procesa pisanja istraživačkog rada koja do ovakvog ishoda može da dovede.

Drugi primer ilustruje kontrast između trenutka radosti usled otkrića ideje za istraživanje i trenutka u kom entuzijazam jenjava usled svesti da ideju sledi istraživanje i rad, čime se ukazuje na doživljavanje pisanja kao zahtevnog zadatka koji se kontrastira sa trenutkom nadahnuća, za koje student nevoljno prepoznaje da mu je potrebno ozbiljno pristupiti.

Treći primer prikazuje problem prokrastinacije kontrastiranjem početnog entuzijazama i uverenosti da će proces pisanja proći glatko sa ponovnim (neuspešnim?) uveravanjem sebe da će proces pisanja biti uspešan nakon što se još malo odloži njegov početak (uz novu šolju kafe ili novog kruga tiktok videa).

Četvrti primer predstavlja viđenje grupnog koautorstva u kome se prvi autor prikazuje kao jedini aktivni radnik, dok drugi članovi tima bivaju prikazani kao posmatrači, što odražava utisak anonimizacije i marginalizacije drugih članova referisanjem na njih putem izraza *et al.* naspram isticanja identiteta prvog autora (slika 4).

Jedan deo mimova predstavlja kontraste koji se odnose na delove pisanog teksta, te se porede nacrti radova ili apstrakti sa konačnim rezultatima, koji znatno odstupaju od inicijalnih ambicioznih zamisli, ili se, pak, prikazuje deo procesa pisanja koji podrazumeva ponovno čitanje napisanog, koje izaziva negodovanje, a kome prethodi prikaz zadovoljstva tokom samog pisanja (slika 5).

U šestom primeru otkriće neistražene teme u moru istraživanog (metaforičkim uspostavljanjem paralele između slobodnog mesta za parking sa originalnom temom za rad) dovodi se u kontrast sa shvatanjem da je ona već odavno istražena. Iako nisu prikazani proces koji dovodi do ovog shvatanja, kao ni emotivno stanje osobe koja to shvata, iskustveno poznavanje ovakvih trenutaka omogućava nam da zaključivanjem popunimo date praznine (više o kogniciji, komunikaciji i zaključivanju v. npr. Sperber & Wilson 1995).

Dati mimovi prikazuju različite vrste vizuelnih kontrasta: dva kadra iste situacije (slika 4), kontraste u okviru istog kadra (slika 2), prikaz iste situacije iz različitih uglova (rekadriranje) (slika 6), mogu biti stvoreni docrtanim elementima na jedan entitet (slika 3), a takođe mogu biti kreirani samo na tekstualnom nivou, dok se vizuelno poredi isti kadar (slika 1), čime se u fokus stavlja upravo neizmenjenost naspram očekivane promene. Tekstualni sadržaj na različite načine učestvuje u oblikovanju

prenetih poruka, koje se bez samog teksta u velikoj većini slučajeva (slike 2–5) ne bi odnosile na domen akademskog pisanja. U datim slučajevima tekst metaforički posreduje kreativnom promenom izvorne referentnosti entiteta prikazanih na slikama, te tako, primera radi, parkirani auto na slici 6 označava autora već istražene teme (a metonimijskom vezom i tu dotad neotkrivenu, ali postojeću ideju) ili se tekstualnim komponentama kontekstualizuju vizuelni kontrasti tako da se odnose na određene aspekte pisanja (npr. slika 5) ili vremenske okvire (slika 1).

5.2 Promene u percepciji sopstvene ličnosti tokom studija

U ovu grupu spadaju mimovi u kojima je predstavljena evolucija u percepciji sopstvene ličnosti tokom studija, sa akcentom na promene fizičkog izgleda i mentalnog stanja. Predmet ovakvog poređenja su najčešće dve tačke u vremenu, gde se obično poredi samoprezentacija studenta na samom početku doktorskih studija, sa prikazom sebe tokom ili neposredno nakon završetka studija. Značajno je pritom da samoprezentacija predstavlja, kako Havelka ističe, „kontrolisano samootkrivanje” (2012: 192) kojim ljudi sa kojima smo prisni stiču veći uvid u naš karakter u odnosu na nama manje bliske, gde je stepen kontrole nad informacijama koje o sebi želimo da učinimo dostupnim veći, pri čemu takav prikaz sopstva ne mora nužno biti istinit (*Ibid.*: 192–194).

Ova evolucija, izražena najčešće samo poređenjem preseka stanja *pre* i *posle*, predstavljena je pretežno negativno, kao promene na gore. Ovo je veoma zanimljivo imajući u vidu činjenicu da virtuelnu zajednicu može činiti veći broj ljudi koji se međusobno ne poznaju, te da ovakav vid samoprezentacije predstavlja svesnu odluku da se osoba u ovakvoj sredini prikazuje kao oštećena i oslabljena. Iako otkrivanje slabosti pred drugima može da ugrozi pojedinca (*Ibid.*: 192), anonimno autorstvo mimova s jedne strane, a identifikacija sa sadržajem mima sa druge, obezbeđuju među članovima osećaj zajedništva, a ne izolovanosti i ranjivosti tokom deljenja osetljivih ili bolnih aspekata svog života oslikanih mimovima u ovoj grupi.

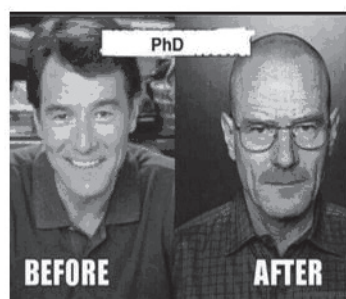
Iako kroz mimove nisu predstavljene sve etape i faktori koji dovode do negativne samoreprezentacije, članovi ove virtuelne zajednice mogu da, na osnovu deljenog iskustva, zaključie koji aspekti studija su odgovorni za ovu evoluciju. Ispod ćemo navesti nekoliko primera iz našeg korpusa iz ove kategorije:

7. Percepcija sebe – pr. 1

8. Percepcija sebe – pr. 2

9. Percepcija sebe – pr. 3

10. Percepcija sebe – pr. 4

11. Percepcija sebe – pr. 5

Ono što je zajedničko ovoj kategoriji slikovnih makroa jeste porušavanje samoprezentacije studenta u prvom vremenskom trenutku koji obeležava početne faze studija, gde je on prikazan kao srećan, poletan, zadovoljan sobom i mlad, sa samoprezentacijom u drugom trenutku koji predstavlja odmakli vremenski period, često kraj studija, gde je student nesrećan, iscrpljen, ostareo, u pojedinim slučajevima (npr. slike 9 i 10) sa vidljivim gubitkom kose i pojavom bora. Vizuelno se taj kontrast dodatno ističe i svetlijom pozadinom (slike 7 i 9) ili licima (slika 8) na prvim slikama i tamnijim pozadinama ili licima osoba u drugom delu mimova.

Likovima prikazanim na slikama posredovanjem jezičkih elemenata referencija se menja tako da oni više ne označavaju fiktivne junake ili glumce koji ih tumače, već studenta doktorskih studija, koji figurira ne kao određena pojedinačna, već određena opšta, generička referencijalnost. Razumevanje poruke moguće je i isključivo na osnovu jasno suprotstavljenih vizuala u sprezi sa tekstom, međutim, dodatni sloj tumačenja može se aktivirati ukoliko posedujemo znanja o njihovom poreklu. U drugom

primeru tako ljudi koji su upoznati sa sadržajem romana i filmova serijala *Gospodar prstenova* mogu lako da uspostave vezu između golgote kroz koju Sem i Frodo prolaze na putu ka ostvarivanju plemenitog cilja sa mukama sa kojima se studenti susreću na putu akademskog sazrevanja.

Takođe je bitno primetiti da vizuelni kontrasti eksplicitno predstavljaju samo promene *fizičkog* izgleda prikazanih likova, a da na osnovu njih izvlačimo zaključke o pogoršanom psihičkom stanju, što i jeste ključna promena koju dati mimovi indirektno oslikavaju. Jasno je pritom da dati prikazi predstavljaju hiperbolizacije jer tako drastične promene fizičkog izgleda u stvarnosti ne mogu biti uzrokovane samo težinom studija, već i, između ostalog, velikim protokom vremena, koji je naglašen na slici br.10 stavljanjem kralja Čarlsa u ulogu doktoranda pri čemu se aktivira postojeće znanje o decenijama tokom kojih je čekao da postane kralj, što je rekontekstualizacijom predstavljeno kao subjektivan osećaj studenta o vremenu proteklom od upisa do doktoriranja. Hiperbolični prikazi kontrasta tako oslikavaju subjektivni doživljaj, pri čemu komični efekat ostvaruju upravo zahvaljujući nekongruentnosti između realnog (neprikazanog) i oslikanog stanja likova (Huang, 2019: 4–5).

Ovakve vizuelne kontraste jezička sredstva (re)kontekstualizuju navođenjem situacionog okvira u okviru kog treba tumačiti vizuelne kontraste (*Grad school, PhD*) i vremenskih okvira koji takođe predstavljaju opozicije, bilo leksičke prirode (*before – after*), bilo kontekstualne (npr. *1st year – 4th year*).

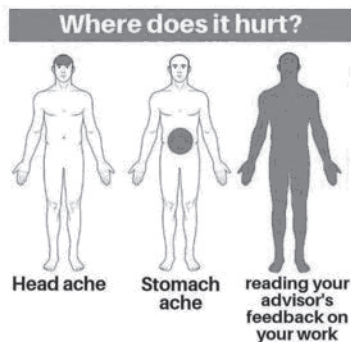
5.3 Odnos sa mentorom

U ovu grupu mimova spadaju svi oni koji prikazuju delove jednog složenog odnosa između studenta i mentora, koji je zadužen da studenta svojim savetima i komentarima usmerava i vodi kroz proces oblikovanja doktorske disertacije i doprinese njenom kvalitetu, kao i da mu pruža podršku. Ispod su prikazani primeri iz ove kategorije:

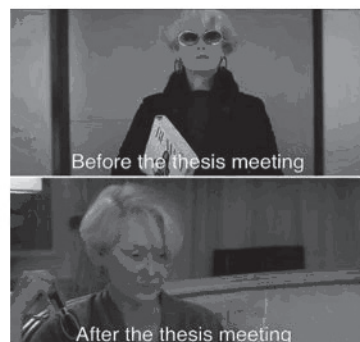
Odabrani slikovni makroi odnos studenta i mentora najčešće prikazuju kao komplikovan; mentori su u ovim segmentima prikazani kao oni koji svoja mentorska zaduženja ne izvršavaju na vreme ili nemaju svest o njihovom postojanju (slika 12). Humor u ovom segmentu proizlazi iz kontrasta između očekivanog odnosa mentora prema doktorandu – mentor će savesno obavljati svoj posao, te na vreme pregledati različite verzije rada – i stvarne situacije, u kojoj mentor, dva meseca nakon poslatog rada, ni ne

12. Odnos sa mentorom – pr. 1

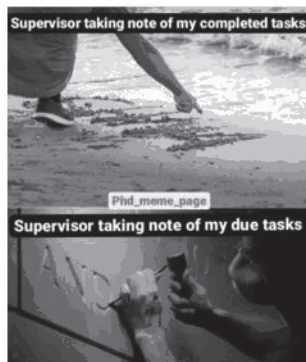
13. Odnos sa mentorom – pr. 2

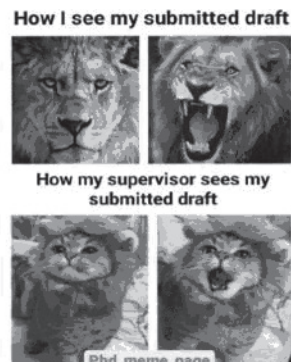
14. Odnos sa mentorom – pr. 3

15. Odnos sa mentorom – pr. 4

16. Odnos sa mentorom – pr. 5

17. Odnos sa mentorom – pr. 6

zna o kom je radu reč. Ovde se i osobine koje se obično pripisuju studentima (neispunjavanje obaveza, nezainteresovanost) pripisuju mentorima, čime se takođe pravi jaz između očekivanja i stvarnosti kada su u pitanju pojedini aspekti iskustva sa postdiplomskih studija. Na slici br. 16 sučeljava se percepcija mentorovog odnosa prema onim zadacima koje je student već odradio (ispunjene obaveze se lako zaboravljaju, što se metaforički ilustruje prikazom traga u pesku), sa njegovim odnosom prema neispunjenim obavezama (koje se ne zaboravljaju, tj. urezane su u memoriju).

Odnos sa mentorom u pojedinim slikovnim makroima metaforički je predstavljen i kao holistički bol najjačeg inteziteta, čiji je uzrok spoznaja da predati rad i dalje ne zadovoljava kriterijume, odnosno suočavanje sa kritikom, koje se kontrastira sa lokalizovanim bolom u određenom delu tela (slika 13). Kao što je napomenuto u tački 3, iako slika br. 13 predstavlja primer slikovnog makroa gde se na vizuelnom planu porede tri aspekta situacije, na konceptualnom nivou formira se binarna opozicija

– lokalizovan, somatski bol poredi se sa nelokalizovanim, sveobuhvatnim stanjem gorčine, nespokoja i nezadovoljstva koje je posledica dobijene kritike i spoznaje da obavljeni zadatak (još uvek) nije dovoljno dobar.

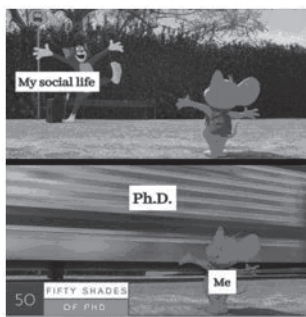
Pojedini slikovni makroi prikazuju drugu figuru u ovom odnosu – studenta, kontrastirajući samoprezentaciju studenta pre sastanka sa mentorom, gde je student predstavljen kao samouveren, zadovoljan onim što je napisao, sa samoprezentacijom nakon istog sastanka, koji studenta prikazuje u potpuno drugačijem svetlu – nezadovoljnog i tužnog, verovatno spremnog da preispita svoje odluke (slika 14), usled razlike u proceni kvaliteta odradenog zadatka koju imaju student i mentor (što je slučaj i sa slikom br. 17) Zanimljiv je i primer u kom se sučeljava inicijalno odbijanje pomoći mentora sa shvatanjem da je pomoć neophodna (slika 15). Kontrast u mislima metaforički je izražen silovitim trčanjem – u suprotnim smerovima, što predstavlja analogiju promene smera razmišljanja.

Takođe je interesantno kako se jedan isti fiktivni lik (Miranda iz filma *The Devil Wears Prada*) u različitim mimovima prikazuje u dve situacije u kojima je predstavljen na različitim pozicijama moći – u prvom primeru prikazan je kao mentor, na poziciji moći, što se poklapa sa postojećim znanjem o fiktivnom liku Mirandi, dok je u trećem primeru isti lik stavljen van pozicije moći, u ulogu podređenog – studenta. Ovakvi mimetički procesi svedoče o mogućnosti da se isti fiktivni likovi stave u nove i različite situacije, koje se često ne poklapaju sa onim što izvorno znamo o tim likovima – takve diskrepance su još jedan izvor humora. Govoreći o reaproprijaciji izvornih sadržaja u svrhu kreiranja nove poruke unutar mima, Kaplan i Nova (2022: 10) ističu da humor upotrebe izvorne replicirane jedinice proizvodi „funkcija udaljenosti od originalnog konteksta”. O ovom tipu nekongruentnosti govori i Jus (Yus, 2021: 10), nazivajući je sekundarnom nekongruentnošću (*second-order incongruity*), koja se bazira na rekontekstualizaciji segmenata iz poznatih filmova ili serija u novim kontekstima mimova, pri čemu nesklad između postojećeg znanja o originalnom kontekstu i novom kontekstu u okviru kojeg je taj segment ponovo upotrebljen rezultira nekongruentnošću.

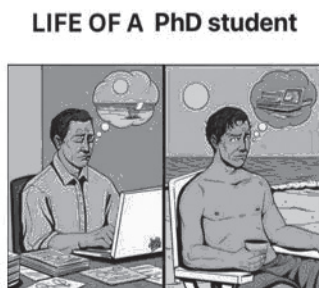
I ovde se, osim vizuelno, kontrast izražava i kroz leksičke opozicije (*before - after, completed tasks – due tasks*) i tekstom čiji elementi kontekstualno stupaju u odnos opozicije (*I – my advisor/my supervisor*) i koji u celini kreira dve suprotstavljene situacije ili njihove aspekte (*F@*# my advisor, I'll do it myself – Just kidding, I don't know how to do any of this*).

5.4 Ravnoteža između studija i ličnog života

Mimovi svrstani u ovu grupu kroz interakciju vizuelnih i tekstualnih elemenata pokazuju na koji način studenti percipiraju važnost doktorskih studija i koju ulogu im dodeljuju u svom životu. U njima su doktorske studije predstavljene kao centralni deo života doktoranada, koji ih toliko zaokuplja da nisu u stanju da se posvete drugim aspektima života (porodici, druženju, odmoru, putovanjima i sl.). Upravo se ova nemogućnost postizanja ravnoteže i često žrtvovanje svih drugih aspekata života zarad istrajnosti u pisanju teze prikazuje (i preispituje?) u ovim slikovnim makroima. Ispod su navedeni primeri:

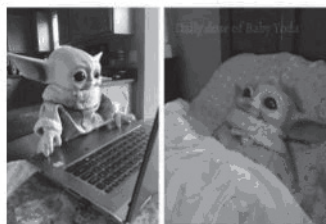

18. Život-studije, pr.1

19. Život-studije, pr. 2

My entire day to day life summed up in two pictures

20. Život-studije, pr.3

Phd students before and after the Coronavirus outbreak:

21. Život-studije, pr.4

22. Život-studije, pr.5

U prvom primeru (slika 18) kontrastirana su dva aspekta života studenta – društveni život i studije. Studije su u drugom delu mima posredovanjem tekstualnog etiketiranja metaforički prikazane kao voz koji uništava svaku mogućnost za ispunjen društveni život i koji svojom silinom nezadrživo utiče na život studenta, a kontrast između dve fotografije na kojima je jedini zajednički element doktorand, uz prikazan društveni

život na jednoj ili studije na drugoj slici, dodatno ističe nemogućnost da oba elementa postoje istovremeno, tj. da se postigne balans između ova dva aspekta života.

U drugom primeru takođe su kontrastirana dva aspekta života doktoranda – rad i odmor. Za razliku od prethodnog mima koji ilustruje nemogućnost pristupa društvenom životu usled obaveza na studijama, ovaj mim u fokus stavlja stanje psihičke opterećenosti kada je odmor moguć. Kontrastiran je trenutak u kojem student izvršava svoje radne obaveze, pritom razmišljajući o odmoru, sa trenutkom u kojem student koristi dugo očekivani odmor, tokom kojeg razmišlja o doktoratu. Ovaj slikovni makro tako prikazuje doktorske studije kao sveobuhvatni proces promišljanja koji nikada ne prestaje i kao zadatak od kojeg je nemoguće distancirati se. Interesantno je da ilustrovano studentovo stanje i (ne)raspoloženje ostaje nepromenjeno u oba slučaja (up. izraz lica i ilustrovanu emociju na obe kontrastirane slike). I ovde se mogu kontrastirati očekivanje da će tokom odmora student zaista uspeti da napravi pauzu od umnog rada, i stvarnost u kojoj se to ispostavlja kao nemoguće (što je slučaj i sa slikom br. 20).

Četvrti primer odsustvom vizuelnog kontrasta poređenih slika odražava neizmenjeni život studenta doktorskih studija pre i nakon pandemije, što je u suprotnosti sa očekivanim stanjem, budući da je izolovanost i prestanak socijalizacije bila jedna od značajnih poslednica pandemije u životu svakog čoveka. U pitanju je svakako hiperbolizacija jer koliko god posvećen studijama student bio, njegov život nije svodiv isključivo na rad u oba konteksta, ali isticanje nepromenjenog (iako hiperboliranog) stanja koje je u suprotnosti sa očekivanjima predstavlja izvor humora, o čemu je već bilo reči.

Najzad, za razliku od prethodnih mimova koji ilustruju opterećenost radom (ili mislima o radu) usled kojih student ne može da uživa u privatnom životu, slika br. 22 lični život metaforički prikazuje kao „upadicu”, prepreku u radu kome student namerava da se posveti.

Kada je reč o semiotičkim sredstvima kojima se dati kontrasti ispoljavaju, vizuelno se kontrastira osoba u dve različite sredine/stanja – u stanju rada naspram slobodnog vremena koje treba da je posvećeno odmoru (slike 19 i 20); radno (i usamljeno) stanje se poredi sa samim sobom, čime se ukazuje na odsustvo drugih (slika 21) ili se vizuelno prikazuje osoba u situacijama u kojima se nešto isprečava nameravanoj radnji (slike 18 i 22). U potonjoj grupi jezik pritom ima ključnu ulogu u rekontekstualizaciji prikazanog metaforičkim etiketiranjem referenata sa slike (npr. voz na

slici 18 više ne označava prevozno sredstvo, već studije, ličnost kraj vrata na slici 22 predstavlja personifikaciju života). U drugim slučajevima tekst kao naslov date slike kontekstualizuje tako da se one odnose na situaciju vezanu upravo za život studenata, a ne na, na primer, zaposlenog čoveka, što bi takođe mogao biti slučaj da tekst ne posreduje na ovaj način u kreiranju poruke (pri čemu na slici 20 tekst to ne čini u potpunosti, već zaključujemo da oslikava život doktoranda prema stanici na kojoj je dati mim objavljen).

6. Zaključak

Na osnovu prikaza glavnih tematskih grupa u okviru korpusa uočene su sledeće tendencije u predstavljaju doktorskih studija kroz binarne kontraste:

a) Četiri glavne kategorije slikovnih makroa vezanih za doktorske studije ilustruju neke od glavnih izazova sa kojima se studenti susreću (Sverdlik et al. 2018) i prikazane situacije i emotivna stanja u većini slučajeva prikazuju se u negativnom svetlu.

b) Skoro svi mimovi u građi sadrže kontraste i na vizuelnom i na tekstualnom planu, dok tek nekolicina mimova kontraste stvara isključivo tekstualno, dok se slika poredi sama sa sobom u neizmenjenom obliku. Kontrasti su po svojoj prirodi raznovrsni i odnose se na individuu u različitim stanjima, kontrastiraju se različiti aspekti jedne situacije ili se različite situacije međusobno suprotstavljaju.

c) Svi mimovi ispoljavaju međuzavisnost vizuelnih i jezičkih elemenata u prenošenju izraženih poruka, a humor se zasniva na nekongruentnosti na vizuelno-tekstualnom ili situacionom planu, često upotrebom metafora ili hiperbolizacijama.

Dati opšti zaključci predstavljaju opažene tendencije za koje smatramo da bi vredelo posvetiti im više pažnje u narednim istraživanjima. Takođe smatramo da bi bilo dobro i proširiti korpus novim primerima u okviru binarnih kontrasta, ali i porediti ovu grupu sa višestrukim kontrastima ili sa makroima koji prenose značenja u okviru jedne slike čiji se elementi ne kontrastiraju.

Literatura

Banić Grubišić, A. (2023). Internet mimovi između folkloru i popularne kulture. Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Odeljenje za entologiju i antropologiju. Dosije studio.

Berger, A. A. (1987). Humor: An Introduction. *American Behavioral Scientist*, 30(3), 6–15. <https://doi.org/10.1177/000276487030003002>

Danesi, M. (2009). Opposition theory and the interconnectedness of language, culture, and cognition. *Sign Systems Studies*. 37. 11. 10.12697/SSS.2009.37.1-2.02.

Dynel, M. (2016). “I has seen Image Macros!” Advice Animals memes as visual-verbal jokes.. *International Journal of Communication*. 10.

Huang, Y. (2019). Hyperboles in advertising: a serial mediation of incongruity and humour. *International Journal of Advertising*. 39. 1-19. 10.1080/02650487.2019.1686331.

Ibsch, E. (2010). Why we need binarism to go beyond it. *Neohelicon*, 37, 463–468.

Kaplan, F. & Nova, N. (2022). Kultura internet mimova. Fakultet za medije i komunikacije, Univerzitet Singidunum.

Manuela, S. & Erika, H. (2018). Doctoral students’ well-being: a literature review, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 13:1, 1508171, DOI: 10.1080/17482631.2018.1508171.

Schmidt, M., & Hansson, E. (2018). Doctoral students’ well-being: A literature review. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 13(1), Article 1508171. <https://doi.org/10.1080/17482631.2018.1508171>

Sperber, D., & Wilson, D. (1995). *Relevance: Communication and cognition* (2nd ed.). Blackwell Publishing.

Sverdlik, A., Hall, N. C., McAlpine, L. & Hubbard, K. (2018). The PhD Experience: A Review of the Factors Influencing Doctoral Students’ Completion, Achievement, and Well-Being. *International Journal of Doctoral Studies*, Volume 13, 361-388. <https://doi.org/10.28945/4113>

Vásquez, C., & Aslan, E. (2021). “Cats be outside, how about meow”: Multimodal humor and creativity in an internet meme. *Journal of Pragmatics*.

Wiggins, B. & Bowers, G.B. (2014). Memes as genre: A structural analysis of the memescape. *Media and Society*. 1–21.

Wiggins, B.E. (2019). *The Discursive Power of Memes in Digital Culture: Ideology, Semiotics, and Intertextuality* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429492303>

Yus, F. (2021). Incongruity-resolution humorous strategies in image macro memes. *Internet Pragmatics*. 4. 131-149. 10.1075/ip.00058.yus.

Yus, F. (2023). *Pragmatics of Internet Humour*. Springer Nature. 10.1007/978-3-031-31902-0.

Emilija Milojević
Ana Arsić

BINARY CONTRASTS IN IMAGE MACROS ABOUT PHD STUDIES: A MULTIMODAL CONTENT ANALYSIS

Summary: The focus of this paper is an analysis of image macros which represent certain aspects of postgraduate students' experiences during their PhD journey by framing them in terms of visual and textual contrasts. The aim of this paper is to explore how visual and linguistic elements of these memes contribute to conveying certain messages, what humor in them is based on, as well as what segments of PhD life they accentuate and in what ways. It is established that PhD experiences are predominantly represented in a negative light, that emotions and states the chosen memes portray are lack of self confidence, burnout, sleep deprivation. Humor is based on the unexpectancy and incongruency of the established associations on the visual-textual, as well as the situational plane, often by applying metaphorical transfers and using hyperboles. Representations of individual experiences in these memes students recognize as commonalities, which generalize the individual experience portrayed, and the recognition of their sharedness and the very acts of virtual production, reproduction and sharing of those memes contributes to building a supportive virtual community.

Key words: internet memes, image macros, PhD studies, humor, multimodality, content analysis, binary contrasts, incongruency